

Thema 16: De hiërarchische opbouw van de Kerk

De Kerk is een gestructureerde gemeenschap waarin sommigen de opdracht hebben om anderen te leiden. De bijstand van de Heilige Geest aan de hele Kerk, opdat zij niet zou dwalen in het geloof, wordt ook gegeven aan het leergezag opdat het getrouw en authentiek het Woord van God zou onderwijzen. De Kerk heeft altijd alleen gedoopte mannen tot het priesterschap geroepen; Ze heeft zich gebonden gevoeld door de wil van Christus, die

alleen mannen als apostelen koos.

16-10-2025

De Kerk op aarde is zowel een gemeenschap als een samenleving, gestructureerd door de Heilige Geest, door het Woord van God, de sacramenten en de charismatische gaven. Het is een gemeenschap van de kinderen van God, omdat allen gedoopt zijn en deel hebben aan hetzelfde Brood, dat Christus is. Het is een gestructureerde samenleving, omdat er onder de gedoopten stabiele relaties bestaan, waarbij sommigen de opdracht hebben om anderen te leiden. Zoals de herder de kudde leidt en verzorgt en naar veilige plaatsen leidt, waar ze zich kunnen voeden met goed gras, zoals in het Bijbelse beeld (vgl. Joh 10,11-18; psalm 23), zo vraagt

Christus aan degenen die Hij tot herders in de Kerk heeft gemaakt om hetzelfde te doen.[i] Het onderscheid tussen herder en kudde en de toewijding van het leven van de herder aan de kudde, zoals Christus die Zijn leven gaf voor de schapen, is een Bijbels beeld dat ons - binnen zijn duidelijke beperkingen - kan helpen om de gelijktijdige aanwezigheid van gemeenschap en sociale structurering in de Kerk te begrijpen.

De sacramenten die de Kerk opbouwen, geven haar ook de structuur om een universeel sacrament van verlossing op aarde te zijn. In het bijzonder door de sacramenten van het doopsel, het vormsel en de wijding nemen de gelovigen - op verschillende manieren - deel aan de priesterlijke zending van Christus. De werking van de Heilige Geest in de sacramenten en in de charismatische

gaven geeft aanleiding tot de drie belangrijkste levensstaten van de gelovigen in de Kerk door de geschiedenis heen: de lekgelovigen, de heilige bedienaren (die het sacrament van de wijding hebben ontvangen en de hiërarchie van de Kerk vormen: diakens, priesters en bisschoppen) en de religieuzen.

Zeggen dat de Kerk een hiërarchische structuur heeft, betekent niet dat sommigen hoger staan dan anderen. Alle gelovigen zijn door het doopsel geroepen tot de missie om mannen en vrouwen en de wereld tot God te brengen. Deze missie komt rechtstreeks van God, zonder dat iemand de toestemming van een ander nodig heeft om hem uit te voeren. Maar om het uit te kunnen voeren is genade nodig, want zonder Christus kunnen we niets doen (vgl. Joh 15,5). Daarom is het nodig dat sommigen - de hiërarchie - Christus

sacramenteel aanwezig stellen voor anderen, zodat allen de evangeliserende zending kunnen uitvoeren. Dienstbaarheid aan de zending van iedereen in de Kerk is de reden voor het bestaan van de hiërarchie. De relatie tussen de gelovigen en de hiërarchie heeft een missionaire dynamiek en is een voortzetting van de zending van de Zoon in de kracht van de Heilige Geest. Daarom is de hiërarchie in de Kerk niet het resultaat van historische omstandigheden waardoor de ene groep de overhand kreeg over de andere door zijn wil op te leggen.

1. De Paus

De Paus is de bisschop van Rome en opvolger van heilige Petrus ; Hij is het eeuwige en zichtbare principe en fundament van eenheid in de Kerk. Christus gaf de apostel Petrus de taak om het apostelcollege voor te zitten

en Zijn broeders in het geloof te bevestigen (vgl. Lc 22,31-32). Alle bijzondere Kerken zijn verenigd met de Kerk van Rome en alle bisschoppen die deze Kerken voorzitten zijn in gemeenschap met de bisschop van Rome, die hen in liefde voorziet. De functie van de laatste is om de eenheid van het bisschopsambt te dienen en dus om de eenheid van de Kerk te dienen. Daarom is de Paus het hoofd van het college van bisschoppen en herder van de hele Kerk, waarover hij door goddelijke instelling de volledige, hoogste, onmiddellijke en universele macht heeft. Deze macht van de Paus heeft een interne grens, omdat hij binnen en niet boven de Kerk van Christus staat. Hij is daarom onderworpen aan de goddelijke wet en de natuurwet, net als alle christenen.

Onze Heer heeft beloofd dat Zijn Kerk altijd zal volharden in het

geloof (vgl. Mt 16,19), en Hij garandeert deze trouw door Zijn aanwezigheid, door de Heilige Geest. Deze eigenschap bezit de Kerk als geheel (niet elk individueel lid). Dit is de reden waarom de gelovigen als geheel niet dwalen door onwankelbaar vast te houden aan het geloof dat geleid wordt door het levende leergezag van de Kerk, onder de sturende werking van de Heilige Geest. De bijstand van de Heilige Geest aan de hele Kerk, opdat zij niet dwaalt in het geloof, wordt ook gegeven aan het leergezag, opdat het getrouw en authentiek het Woord van God onderwijst in de Kerk. In sommige specifieke gevallen garandeert deze bijstand van de Geest dat de interventies van het leergezag geen fouten bevatten. Daarom wordt vaak gezegd dat het leergezag in zulke gevallen deel heeft aan dezelfde onfeilbaarheid die onze Heer aan Zijn Kerk heeft beloofd. De onfeilbaarheid van het leergezag

“verwerkelijk zich, wanneer de paus van Rome krachtens zijn gezag als opperste herder van de Kerk, of het bisschoppencollege in gemeenschap met de paus, vooral wanneer het in een oecumenisch concilie bijeen is, in een definitieve uitspraak een leer afkondigen inzake geloof of zeden; en ook wanneer de paus en de bisschoppen, bij het uitoefenen van het gewone leergezag, eensgezind een leer als definitief voorhouden. Met zulke onderrichtingen moet iedere gelovige in de volgzaamheid van het geloof instemmen.”[ii]

De overtuiging van de verantwoordelijkheid van de zending van de Paus en de autoriteit die hij geniet bij het uitvoeren ervan brengt katholieken ertoe intens voor hem te bidden. Bovendien zal eenheid met de paus ertoe leiden dat ze vermijden om in het openbaar negatief te spreken over de Paus of om het vertrouwen in hem te

ondermijnen, ook in gevallen waarin ze een bepaalde persoonlijke richtlijn van hem niet delen. Als dit laatste het geval is, brengt het verlangen om onderscheid te maken en goed gevormd te zijn, katholieken ertoe advies te vragen over twijfels die ze kunnen hebben, te bidden en het onderwerp waar ze moeite mee hebben grondiger te bestuderen, waarbij ze proberen de redenen hiervoor te begrijpen met een open geest, wat enige tijd en geduld kan vergen. Als het meningsverschil blijft bestaan, is het goed om te zwijgen[iii] en op zijn minst “te mijden wat met deze leer niet strookt.”[iv]

2. De bisschoppen, opvolgers van de apostelen

De Kerk is apostolisch omdat Christus haar heeft gebouwd op de apostelen, de uitverkoren getuigen van Zijn verrijzenis en het fundament van Zijn Kerk; omdat het,

met de hulp van de Heilige Geest, het van de apostelen ontvangen geloofsgoed onderwijst, bewaakt en getrouw door geeft. Het is ook apostolisch van structuur, omdat het tot de wederkomst van Christus wordt geïnstrueerd, geheiligd en bestuurd door de apostelen en hun opvolgers, de bisschoppen, in gemeenschap met de opvolger van Petrus. Apostolische successie is de overdracht, door het sacrament van de wijding, van de zending en het gezag van de apostelen aan hun opvolgers, de bisschoppen. De bisschoppen ontvangen niet alle gaven die God aan de apostelen heeft aangeboden, maar alleen die gaven die zij hebben ontvangen om door te geven aan de Kerk. Dankzij deze overdracht blijft de Kerk in geloofs- en levensgemeenschap met haar oorsprong, terwijl ze door de eeuwen heen haar hele apostolaat richt op de verspreiding van het Koninkrijk van Christus op aarde.[v]

Het college van bisschoppen, in gemeenschap met de Paus en nooit zonder hem, oefent ook de hoogste en volledige macht uit over de Kerk. De bisschoppen hebben de opdracht gekregen om: te onderwijzen als authentieke getuigen van het apostolische geloof; en om te heiligen door de genade van Christus te schenken in de bediening van het Woord en de sacramenten, vooral de Eucharistie; en om het volk van God op aarde te regeren.[vi]

Christus heeft de kerkelijke hiërarchie ingesteld met de opdracht om Zichzelf aanwezig te maken voor alle gelovigen door middel van de sacramenten en door de prediking van het Woord van God met gezag, krachtens het mandaat dat Hij heeft ontvangen. De leden van de hiërarchie kregen ook de opdracht om het Volk van God te leiden (vgl. Mt 28,18-20). De hiërarchie bestaat uit de gewijde bedienaren:

bisschoppen, priesters en diakens. Het ambt van de Kerk heeft een collegiale dimensie, d.w.z. de eenheid van de leden van de kerkelijke hiërarchie staat ten dienste van de gemeenschap van de gelovigen. Elke bisschop oefent zijn ambt uit als lid van het bisschoppelijk college - dat het apostelcollege opvolgt - en in verbondenheid met het hoofd ervan, de Paus, en deelt met hem en de andere bisschoppen in de zorg voor de universele Kerk. Bovendien, als hem een bepaalde Kerk is toevertrouwd, regeert hij die in de naam van Christus met het gezag dat hij heeft ontvangen, met gewone, eigen en onmiddellijke macht, in gemeenschap met de hele Kerk en onder de Heilige Vader. Het ambt heeft ook een persoonlijk karakter, omdat ieder verantwoordelijk is tegenover Christus, die hem persoonlijk heeft geroepen en hem de zending heeft gegeven door het sacrament van de wijding.

3. Deelname van het presbyteraat aan het ambt van de bisschoppen

De bediening in de Kerk is één, omdat de apostolische bediening één is. Maar door goddelijke instelling wordt het in drie graden verdeeld: bisschopsambt, priesterschap en diaconaat. Deze eenheid van bediening komt tot uiting in de interne relatie tussen de drie graden, die cumulatief zijn. Het zijn inderdaad niet drie klassen of soorten ambtsdragers, maar graden van één en hetzelfde ambt, van één en hetzelfde sacrament van de wijding. De persoon die de graad van bisschop heeft ontvangen, houdt niet op ook priester en diaken te zijn; de persoon die het priesterschap heeft ontvangen houdt niet op diaken te zijn. Bovendien heeft dit sacrament een kerkelijke eenheid. Het is een bediening van de gemeenschap omdat het wordt uitgeoefend omwille van de gemeenschap en

omdat het intern gestructureerd is als een geestelijke gemeenschap met hen die hetzelfde sacrament in zijn verschillende graden hebben ontvangen.

In zijn zending in de specifieke Kerk vertrouwt de bisschop op de geïncarneerde priesters, die zijn belangrijkste en onvervangbare medewerkers zijn. De priesters zijn bekleed met hetzelfde ambtelijke priesterschap waarvan de bisschop de volheid bezit. Ze ontvangen het door het sacrament van de wijding, met het opleggen van de handen van de bisschop en het wijdingsgebed. Vanaf dat moment maken ze deel uit van het priesterkoor, een stabiel college dat bestaat uit alle priesters die, verenigd met de bisschop, dezelfde pastorale missie delen ten behoeve van het volk van God.

Daarom, wanneer de bisschop priesters vraagt om te delen in zijn

zorg en verantwoordelijkheid, doet hij dat niet als iets optioneel of wat geschikt lijkt, maar als een noodzakelijk gevolg van het delen van dezelfde zending, waarvan hij het hoofd is en die voortkomt uit het sacrament van de wijding. Priesters zijn de meest directe medewerkers van de bisschop in de pastorale zorg voor het volk dat God aan hem heeft toevertrouwd. Ze stellen de zorg van de bisschop present in een bepaalde plaats of omgeving, ze preken het Woord van God en ze vieren de sacramenten, vooral het sacrament van de eucharistie.

4. Reden waarom alleen mannen toegang hebben tot het priesterschap

De Kerk heeft altijd alleen gedoopte mannen tot de orde van het priesterschap geroepen. In de patristische periode (de tijd van de kerkvaders) riepen sommige sekten

op tot een vrouwelijk priesterschap, maar zij werden toen al veroordeeld door de heilige Ireneüs, de heilige Epifanus en Tertullianus. Alleen mannen tot het priesterschap roepen is een kerkelijke praktijk die onveranderd is gebleven gedurende de meer dan twintig eeuwen van haar zending. Bovendien is er geen kerkelijk onderricht tégen deze praktijk bekend, ondanks het feit dat de missie van de Kerk vaak werd uitgevoerd in een omgeving waar religies een vrouwelijke priesterorde kenden.

De grondgedachte voor deze beslissing komt uit de Openbaring. De Kerk heeft zich altijd gebonden gevoeld aan de wil van Christus, die alleen mannen als apostelen koos. Hij had voor dit apostolisch college het meest verheven schepsel kunnen kiezen, Zijn allerheiligste Moeder, maar dat deed Hij niet. En Hij had ook enkele vrouwen kunnen kiezen

die Hem vergezelden in Zijn openbare leven, en die soms trouwer en sterker waren dan de apostelen, maar dat deed Hij niet. De apostelen rekenden op hun beurt op de medewerking van mannen en vrouwen, maar ze voelden zich gebonden aan de wil van Christus bij het kiezen van hun opvolgers in de pastorale zending, waarvoor ze alleen mannen kozen. Je zou kunnen denken dat dit de vrucht is van de Joodse mentaliteit, maar in geen enkel geval toonde Christus tekenen in Zijn handelen die waren aangepast aan culturele categorieën in Zijn omgang met vrouwen, die Hij zeer waardeerde en waarbij Hij altijd de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen benadrukte. In feite stond Zijn gedrag in contrast met wat gebruikelijk was onder de Joden in die tijd, en dat gold ook voor het gedrag van de apostelen, die de Meester hier volgden.

De mogelijkheid van toegang voor vrouwen tot het priesterschap is op verschillende momenten ter sprake gebracht. Enerzijds wordt dit standpunt versterkt door de wens om aan te sluiten bij culturele situaties die terecht meer belang willen hechten aan de rol van de vrouw in de samenleving en in het gezin. Deze grote bezorgdheid is het resultaat van een verdieping van de boodschap van het Evangelie, die de gelijkwaardigheid van alle mensen verkondigt. Aan de andere kant ziet deze opvatting de sacramentele vorm van de Kerk, met haar hiërarchische structuur, als een louter menselijke manier om zichzelf te organiseren. Degenen die deze mening zijn toegedaan, beweren dat de Kerk, geïnspireerd door de hedendaagse cultuur, nu vrouwen zou moeten opnemen in de sociale structuur van het priesterschap. Dit zou een betere aandacht voor vrouwen laten zien, die al aanwezig was in het Nieuwe

Testament, en het zou nuttig zijn voor de missie van de Kerk omdat het meer in lijn zou zijn met de mentaliteit van mensen vandaag de dag.

Sommige aspecten van de manier waarop de Kerk zichzelf organiseert, zijn zeker het resultaat van het ontstaan van of de assimilatie aan vormen van sociale organisatie in de omringende samenleving. Maar andere zijn gekozen en gewild door Christus. De eerste zijn het resultaat van menselijke creativiteit in antwoord op God; de laatste zijn door God gegeven. De eerste kunnen veranderd worden naargelang hun nut voor de missie van de Kerk. De laatste staan niet open voor substantiële verandering, omdat ze voortkomen uit de specifieke wil van Christus. Door de geschiedenis heen onderscheidt de Kerk welke tot de eerste groep behoren en welke tot de tweede. Dit

onderscheidingsvermogen is soms geen gemakkelijke taak en vereist geduld, studie, meditatie op Gods Woord en een openheid voor Zijn plan. Zowel de heilige Paulus VI als de heilige Johannes Paulus II hebben, na het onderwerp zorgvuldig te hebben bestudeerd, opnieuw bevestigd dat de Kerk niet de bevoegdheid heeft om vrouwen toe te laten tot het priesterambt. In 1994 verklaarde paus Johannes Paulus II dat dit een definitieve leer van de Kerk is, die niet aan herziening onderhevig is.[vii] Het jaar daarop verklaarde de Congregatie voor de Geloofsleer, wijzend op het feit dat de herders – overal door de eeuwen heen – dit altijd hebben onderwezen, dat dit een leer is die de onfeilbaarheid geniet die God aan Zijn Kerk heeft beloofd in haar gewone en universele leergezag.

Basisbibliografie

Catechismus van de Katholieke Kerk, 871-896.

Compendium van de Catechismus van de Katholieke Kerk, 177-187, 333.

.....

pdf | Document automatisch
aangemaakt door <https://opusdei.org/nl-nl/article/thema-16-de-hierarchische-opbouw-van-de-kerk/> (24-3-2026)